

تأثیرگونه های مختلف بر میزان و درصد اسانس گیاه آویشن دراستان یزد

فریده گشسبی^۱، احسین شمسی محمود آبادی^۲، عباس زارع زاده^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد زراعت دانشگاه آزاد واحد میبد

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد میبد

۳- عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان یزد

نویسنده مسئول: faridehgoshasbi@gmail.com

چکیده

آویشن گیاهی است معطر از خانواده نعنائیان (Lamiaceae) که از گیاهان دارویی با ارزش و متداول در طب سنتی و جدید دنیاست و از آن در صنایع غذایی، دارویی، بهداشتی و آرایشی استفاده متنوعی می شود. پراکنش ۲۱۵ گونه آویشن در دنیا و ۱۴ گونه از آن در ایران گزارش شده است. اسانس گل و برگهای آویشن دارای اثر ضد اسپاسم، ضد نفخ، ضد روماتیسم و ضد عفونی کننده قوی است. به منظور بررسی میزان و درصد اسانس سه گونه آویشن دنیایی، آناتولی و باغی آزمایشی به صورت طرح بلوک کامل تصادفی در سه تکرار در سال ۱۳۸۸ در ایستگاه تحقیقات گیاهان دارویی استان یزد انجام شد. در این آزمایش میزان اسانس و درصد اسانس سه گونه مذکور مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاصل از تجزیه واریانس نشان داد که اختلاف معنی دار بین این سه گونه از نظر میزان اسانس وجود داشت ($p \leq 0.05$). اما از لحاظ درصد اسانس اختلاف معنی دار بین سه گونه مشاهده نشد و همه در یک گروه آماری مشترک قرار گرفتند. مقایسه میانگین انجام شده نشان داد که گونه دنیایی از نظر میزان اسانس تولیدی در سطح بالاتری نسبت به دو گونه دیگر قرارداد داشت.

واژگان کلیدی: آویشن باغی- آویشن دنیایی- آویشن آناتولی- اسانس

مقدمه

استفاده از گیاهان دارویی در درمان برخی از بیماری ها به دلیل عوارض کمتر نسبت به داروهای شیمیایی توجه بسیاری از افراد را به خود جلب کرده و سعی در توسعه و گسترش آنها شده است. که بیشتر از اسانس و عصاره ی این گیاهان استفاده می شود (زرگری، ۱۳۶۹). اسانس و عصاره به عنوان منابع غنی جهت تهیه گیاهان دارویی و به عنوان نگه دارنده و آنتی اکسیدان در فرآورده های دارویی، غذایی و محصولات آرایشی و بهداشتی مطرح هستند (رحیمی فرد و همکاران، ۱۳۸۸). گیاه آویشن یکی از گیاهان تیره نعنائیان (Lamiaceae) است (جمزاد، ۱۳۷۲). که این گیاه به صورت ترکیبهای معطر غذایی در اکثر فرآورده های مهم استفاده می شود و در نواحی مدیترانه و

۱۱ و ۱۲ اسفندماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی

برخی نواحی آسیا میروید. و امروزه در ایران نیز کشت و تولید می شود. اسانس این گیاه سرشار از ترکیبات فنولی و روغن های فرار می باشد. که دارای اثرات ضد قارچی و ضد میکروبی و همچنین ضد سرفه و خلط آور است. (جباری و همکاران ، ۱۳۸۷). اسانس این گیاه بیشتر از گلها و برگ های این گیاه تهیه می شود. با توجه به اینکه یزد دارای اقلیم گرم و خشک است . کشت این محصول به خوبی صورت گرفته و کشت آن مفید واقع شده است .

هدف از این آزمایش تعیین بهترین گونه جنس آویشن جهت تولید میزان و درصد اسانس بیشتر این گیاه در استان یزد می باشد .

مواد و روش ها

این آزمایش جهت بررسی میزان و درصد اسانس سه گونه آویشن دنایی ، آنتولی و باغی می باشد و به صورت طرح بلوک کامل تصادفی در سه تکرار انجام شده که هر کرت شامل ۳ خط کاشت می باشد . که این مطالعه در ایستگاه تحقیقات گیاهان دارویی استان یزد به مساحت ۴۰ انجام شده است . نمونه مورد آزمایش در هر کرت از ۳-۴ بوته جمع آوری شد. و سپس وزن آن اندازه گیری شد نیز بعد از خشک شدن نیز وزن خشک گیاه محاسبه شد و به مدت ۲ ساعت توسط دستگاه اسانس گیری، اسانس آن گرفته شد . اعداد بدست آمده در آزمایش پس از اطمینان از نرمال بودن آنها مورد تجزیه واریانس از طرق نرم افزار SAS قرار گرفتند.

نتایج و بحث

در این مطالعه بعد از توزیع نرمال شدن داده ها و آنالیز آنها مشخص گردید که اختلاف معنی دار بین سه گونه مذکور از نظر میزان اسانس وجود داشت ($p \leq 0.05$). اما از لحاظ درصد اسانس اختلاف معنی دار بین سه گونه فوق مشاهده نشد و هر سه گونه در یک گروه آماری مشترک قرار گرفتند.

میانگین مربعات

منابع تغییر	درجه آزادی	میزان اسانس	درصد اسانس
تکرار	۲	۰/۱۰	۱۲/۷۳*
گونه	۲	۰/۷۹*	۱/۵۰ ^{n.s}
خطا	۴	۰/۰۶۴	۱/۴۹*
ضریب تغییرات(%)		۱۴/۹۹	۲۳/۵۵

جدول ۱: تجزیه واریانس میانگین مربعات میزان و درصد اسانس

۱۱ و ۱۲ اسفندماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی

n.s,*,** به ترتیب بیانگر عدم تفاوت معنی داری و تفاوت معنی دار در سطح احتمال ۵ و ۱ درصد می باشند.

مقایسه میانگین انجام شده نشان داد که گونه دناپی از نظر میزان اسانس تولیدی در سطح بالاتری نسبت به دو گونه دیگر قرار دارد و نیز اختلاف معنی داری با دو گونه دیگر دارد. علت بالا بودن میزان اسانس آویشن دناپی را با توجه به یکسان بودن شرایط محیط و عملیات برداشت برای تمام گونه ها می توان در ساختار ژنتیکی گیاه جستجو کرد.

صفات مورد بررسی	
گونه	میزان اسانس
دناپی	A1/۶۴
آناتولی	B ۰/۶۴
باغی	B۰/۹۳

جدول ۲. مقایسه میانگین صفات مورد بررسی

منابع

- ۱- زرگری، ع.، ۱۳۶۹. گیاهان دارویی (جلد چهارم). موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
- ۲- رحیمی فرد، ن.، پاکزاد، س.، شعیبی، ش.، ۱۳۸۸. بررسی اثرات عصاره و اسانس آویشن باغی و آویشن شیرازی و میخک بر روی سلول های vera، hela، hep2 در محیط کشت سلولی با روش MTT
- ۳- جمزاد، ز.، ۱۳۷۲. آویشن، انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع. نشریه شماره ۹۱.
- ۴- جباری، ر.، دمینی دهقی، م. و مدارس ثانوی، ع.، ۱۳۸۷. ارزیابی بهینه کاربرد نیتروژن در تراکم های مختلف بر عملکرد رویشی آویشن (*Thymus vulgaris L.*) در منطقه معتدل و سرد. همایش علمی توسعه گیاهان دارویی ایران. اسفندماه ۱۳۸۸

The effect of different species on amount and percentage of essential oil of thymus in yazd

Farideh Goshasbi¹ , Hossein Shamsi Mahmood Abadi² , Abbas Zare Zadeh³

1- M.Sc student of Meybod University

2- Member of scientific group of Meybod Islamic Azad University

3- Member of scientific group of Yazd Agricultural Reserches Center and
Natural Resources

Corresponding E-mail address: faridehgoshasbi@gmail.com

Abstract

Thyme is an aromatic plant of Lamiaceae family that is a valuable and common medicinal plant in traditional and modern medicine of the world and it is used variably in food, pharmacy, sanitary and cosmetics industries. Spreading the 215 species of Thyme in the world and 14 species in Iran has been reported. The essential oil of Thyme flowers and leaves has anti spasm, anti flatulence, anti rheumatism and strong anti septic effect. In order to study the amount and the percentage of essential oil in three species *Thymus daenensis*, *Thymus fallax* and *Thymus vulgaris* at full flowering stages, a test was carried out as a randomized complete block designs at three replications in yazd medicinal plants research station in 2009. The amount and the percentage of essential oil in three mentioned species at pre full flowering stages were discussed in this test. The results of variance analysis showed that there were significant differences between these three species regarding the amount of essential oil ($p < 0.05$). But not a significant difference about the percentage of essential oil was observed between three species and all of them were put in the same statistical group. The carried out mean comparision showed that *Thymus daenensis* was in higher level than the two other species regarding the amount of produced essential oil.

Key words: *Thymus daenensis* , *Thymus fallax* , *Thymus vulgaris* , Essential oil , Flowering

ششمین همایش ملی ایده های نو در کشاورزی

همایش ملی
ایده های نو در کشاورزی

۱۱ و ۱۲ اسفندماه ۱۳۹۰ دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان دانشکده کشاورزی